

Biserica Mănăstirii Bogdana

Catedrala Mântuirii Neamului

BISERICA ORTODOXĂ ROMÂNĂ ÎN CURSUL VREMURILOR

Pr. Toma Crauciuc (Parohia „Învierea Domnului”, Iași)

Potrivit poruncii date de Mântuitorul înainte de Înălțarea Sa la cer (Matei 28, 19), Sfinții Apostoli și ucenicii lor au început să propovăduiască Evanghelia în lume. În Peninsula Balcanică Creștinismul este propovăduit de Sfântul Apostol Pavel, iar pe teritoriul dintre Dunăre și Mare învățătura creștină a fost adusă de un alt Apostol al Mântuitorului-Sfântul Apostol Andrei. El a așezat episcopi și preoți în cetățile de pe țărmurile Pontului Euxin. Răspândirea învățaturii creștine la nord de Dunăre va fi favorizată de cucerirea și transformarea unei părți din Dacia în provincie romană.

După greci, românii ortodocși sunt cel mai vechi popor creștin din răsăritul Europei. Intrarea eparhiilor daco-romane sub jurisdicția Patriarhiei de Constantinopol a contribuit la păstrarea ritului ortodox.

Paralel cu unificarea politică a vechilor cnezate și voievodate românești, a avut loc și unificarea organizației bisericești: iau ființă și sunt recunoscute de Patriarhia de Constantinopol Mitropolia Ungrovlahiei (1359) și Mitropolia Moldovei (1401). În Transilvania, unificarea organizării Bisericii Ortodoxe Române se realizează în condițiile grele ale dominației maghiare.

Încă de la începutul organizării lor, aceste mitropolii, mai ales după căderea Constantinopolului (1453), s-au afirmat cu o independență egală autocefaliei, cu toate că aceasta a fost recunoscută oficial de Patriarhia ecumenică abia în 1885.

Raporturile dintre Stat și Biserică în Țările Românești medievale se prezintă exact ca și în Imperiul Bizantin: o strânsă colaborare între aceste doua instituții, care nu se puteau concepe una fără de alta. Ca și în Bizanț, domnii români se considerau protectorii Bisericii, căreia i-au acordat permanent sprijin moral și material; ei erau cei mai de seamă ctitori de mănăstiri și de biserici, pe care le înzestrau cu toate cele trebuitoare. Mitropolitul țării făcea încoronarea și înscăunarea domnitorilor în cadrul unei slujbe oficiale în catedrale mitropolitane. Mitropolitul era al doilea personaj al țării, după domnitor, fiind îndrumătorul duhovnicesc în țara sa și având un însemnat rol politic-social. Mitropoliții erau membri de drept ai Sfatului Domnesc și primii sfetnici ai domnitorilor. În caz de vacanță a scaunului domnesc, mitropoliții deveneau „loctiitori de domn”.

După 1859, au loc prefaceri profunde în viața politică, socială, economică și culturală a Principatelor Unite, care vor antrena o seamă de reforme și în Biserică. Se observă influența laicismului apusean, îndeosebi a celui francez. Totuși, în legislație se prevede ca fiecare primărie comunală să aibă obligația de a îngriji de lăcașurile de cult.

După Marea Unire, sub conducerea Sfântului Sinod, s-a realizat organizarea unitară a Bisericii Ortodoxe Române.

În statul unitar român, după 1918, au intrat o serie de culte protestante, care aveau credincioși numai în Transilvania: evanghelic-luteran (sași); reformat sau calvin (maghiari); sinodo-prezbiterian și unitarian (maghiari).

În vechea Românie existau următoarele culte creștine: romano-catolic, armeano-gregorian, lipovean, iar culte necreștine: musulman și mozaic.

Biserica Ortodoxă Română, în perioada de după 1918, se va confrunta cu acțiunea prozelitistă a unor culte neoprotestante numite „secte”, care sunt răspândite de predicatori maghiari (baptiștii, nazareenii ș.a) și de români care au trăit o vreme în America (pentecostalii, mileniștii etc.). Multe culte neoprotestante primeau subvenții din America.

Evenimentele politice petrecute în 1944 au determinat schimbări radicale și în viața Bisericii. Biserica Ortodoxă Română a trebuit să se adapteze cu eforturi considerabile.

După abolirea monarhiei, pe 30 decembrie 1947, în România se instalează definitiv regimul totalitar comunist. Biserica este înlăturată cu totul din viața statului, activitatea ei fiind limitată strict la cadrul parohial și la lăcașul de cult al fiecărei parohii. Nu-și mai poate continua

activitatea filantropică. Este eliminat învățământul religios din școlile de toate gradele, sunt interzise slujbele religioase în spitale, azile și cazărmi. Sunt suprimate periodicele bisericești ale tuturor eparhiilor și sunt desființate mai multe unități de învățământ teologic superior.

Din 1948, a început un control permanent exercitat asupra tuturor slujitorilor Bisericii prin „inspectorii de culte”, dar mai ales prin ofițerii de securitate prezenți mereu în toate instituțiile bisericești, gata oricând să reprime orice acțiune considerată „contrară intereselor” statului ateu. Toate publicațiile erau cenzurate și reduse la un tiraj minim; toate tipăriturile teologice circulau într-un spațiu restrâns, în cercurile bisericești. Sute de preoți au fost arestați, anchetați, aruncați în închisori, trimiși să lucreze la canalul Dunăre-Marea Neagră sau chiar deportați în Siberia. În această situație au fost mulți teologi de prestigiu și un număr impresionant de preoți de mir. Au fost desființate multe mănăstiri și schituri, sute de călugări și călugărițe au fost scoși cu forța din mănăstiri și trimiși la familiile lor. Sunt demolate biserici.

În ciuda acestor condiții deosebit de grele, ierarhii, călugării și preoții de mir au știut să fie mereu la datorie, în mijlocul credincioșilor, cultivând tradițiile creștine strămoșești, contribuind la valorificarea patrimoniului cultural-artistic național și la refacerea sau zidirea unor locașuri de închinare și, mai ales, predicând adevărurile veșnice ale Evangheliei lui Hristos. Biserica a fost singura instituție care a propagat o altă învățătură decât cea materialistă-ateistă oficială.

Patriarhul Justinian Marina a fost nevoit să dea o nouă orientare vieții Bisericii Ortodoxe Române, în funcție de condițiile create de orânduirea social-politică totalitară din România, activitate care a fost continuată de patriarhii Justin Moiescu și Teoctist Arăpașu.

În perioada regimului totalitar, Biserica Ortodoxă Română și-a făcut datoria, a desfășurat o activitate mult mai intensă decât Bisericele din celelalte state „socialiste”, situându-se pe linia tradițiilor bimilenare de slujire a poporului dreptcredincios.

Regimul comunist se considera pe sine o viziune completă asupra vieții și, prin urmare, o alternativă la învățătura Bisericii Mântuitorului. Credința creștina a fost combătută printr-o susținută campanie. Sentimentul religios era obligat să devină privat, exclus din peisajul social. Nu

era urmărită numai eliminarea prezenței Creștinismului din Stat, ci din întreaga societate: din școli, din armată, din spitale etc. Se vor evacua toate simbolurile creștine din spațiul public, vor fi excluși profesional cei care se declarau conștient ca aparținând Bisericii. Statul comunist și-a preluat grija pentru întreaga viață trupească și sufletească a cetățeanului. Statul comunist își va rezerva cu de la sine putere dreptul de control asupra Bisericii și cultelor.

Relația dintre Stat și Biserică, în perioada comunistă, nu a fost de dialog și colaborare, ci una de separație dușmănoasă unilaterală. Controlul Statului era prin natură restrictiv. În aceste condiții, viața liturgică a Bisericii va fi starea ei de rezistență cotidiană timp de jumătate de secol. Continuitatea liturgică a vieții bisericești este rezultatul politicii înțelepte a vrednicilor patriarhi din această perioadă.

În perioada post-comunistă, dialogul dintre Stat și Biserică se găsește într-o profundă și vizibilă criză. Integrarea în EU și NATO determină o grijă excesivă pentru imagine, dar nu și pentru realitate. Aceasta este o lipsă a clasei politice, care nu este pregătită să facă față exigențelor multiple ale momentului.

Biserica este unica structură socială precedentă comunismului și care îi supraviețuiește, continuitate care a fost plătită foarte scump. Cei care astăzi incriminează legătura Bisericii cu structurile Statului și rolul din ce în ce mai activ al Bisericii în societate sunt cei care susțin laicitatea. Această ideologie a fost născută și promovată odată cu Revoluția franceză. Laicitatea este expresia dorinței de identificare fără rest a spațiului public cu cel profan, ea exclude orice expunere publică de simboluri contrare profanului. În termenii acestei ideologii, prezența socială angajată a Bisericii ar fi un abuz și un indiciu sigur de fundamentalism. Apologia profanului este luată drept un fapt de la sine înțeles, iar apologia creștină este pusă la colț, îngăduită în cel mai bun caz.

Atitudinea laicistă ignoră istoria și rostul Bisericii, dar compromite iremediabil însăși democrația, născută în țări care își reclamă, inclusiv azi, rădăcinile creștine. Soluția laiciștilor este ghețozarea prin relativizare a mesajului autentic, prin încurajarea unei false pluralități, în numele unui și mai fals ecumenism.

Peisajul confesional post-comunist este măcinat de conflicte și de interese contrarii. Sindromul caracteristic rezidă în raportul majoritate-minoritate dintre Biserica Ortodoxă Română Națională și confesiunile și cultele minoritare. Este laitmotivul rapoartelor din străinătate referitoare la viața religioasă din România.

Sectele neoprotestante nu încetează să se plângă de discriminarea la care sunt supuse din partea majorității ortodoxe. Este trecută cu vederea politica expansionistă, faptul că, după 1990 încoace, România a fost, după Rusia, ținta predilectă a prozelitismului sectar în Europa de Est. Peste 300 de secte și grupări religioase au încercat să se instaleze în România, unele cu mai mult succes decât altele .

În prezent, Statul român recunoaște 18 culte oficiale. Potrivit principiilor subsidiarității și proporționalității, Biserica Națională trebuie să ocupe locul pe care îl merită prin vechime și număr. Ea nu este în subordinea Statului, și nici Statul nu este în subordinea Bisericii. Raportul dintre Biserica majoritară și Stat trebuie să fie unul de colaborare între doi parteneri sociali egali în atribute. Simfonia bizantină sau tradiția nomocanonică nu este aici în niciun caz tradusă prin supunere, ci prin învecinare-o apropiere simbiotică.

Biserica Dreptmăritoare oferă ca mod de existență modul bucuriei eterne sub lucrarea harului, modul entuziasmului pentru găsirea adevărului, modul iubirii transformatoare a lumii. Ea oferă o trăire exclusiv hristocentrică. Hristos este singura ei rațiune de a fi. El locuiește în inimile creștinilor, în care se naște spiritual fără încetare. Dumnezeu este autorul acestui mod de existență. Prin aceasta viața creștină devine epifania nemuririi printre cele muritoare.

În numele acestui ideal, Ortodoxia solicită o linie comună de acțiune cu un stat democratic și conștient de valorile cultural-spirituale pe care se bazează. Ortodoxia caută să realizeze un echilibru între atotputernicia Statului și drepturile și demnitatea Bisericii Naționale.

Bibliografie

- ❖ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Romane*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1997;
- ❖ Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Știința, Chișinău, 1993;
- ❖ Radu Preda, *Biserica în Stat*, Editura Scripta, 1999;
- ❖ Pr. Prof. Ion Buga, *Pastorală*, Editura Internațional Scorpion, București, 1992;
- ❖ Î.P.S. Dr. Damaskinos Papandreou, *Biserică, societate, lume*, Editura Trinitas, Iași, 1999;
- ❖ Pr. Prof. Ioan G. Coman, *Probleme de filosofie și literatură patristică*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.